

Sport & Geneeskunde

Medisch tijdschrift voor sport, gezondheid en bewegen

Menstruele cyclusstoornissen en hormonaal anticonceptiegebruik bij Nederlandse vrouwelijke atleten 6

Wetenschappelijk onderzoek

M.C. Wielink, K. van der Wulp, E.D. Achterberg, J.W.M. Maas, M.Y. Bongers, S.M.T.A. Goossens

Winnaars Push braces Prijs voor Sportgeneeskunde 2021 16

En de abstracts van drie star papers

In Memoriam John Wesseling 1943 - 2021 24

Th.C. de Winter

Achillespeesklachten: de ontmaskering van het paard van Troje met beeldvorming 26

Sport in beeld, antwoord op pagina 46

R.-J. de Vos, M. Menting, D. Hanff

Zorg voor sporters: een balans tussen machteloosheid en vertrouwen 28

Thema-avond Medisch Ethische Commissie VSG op 27 oktober 2021

E.J.M. Schoots, T.A.M. Backhuijs, E. Boers

Reanimatie tijdens het sporten, wat leren wij van video-analyse? 32

Artikel Sports Medicine - Open

N.M. Panhuyzen-Goedkoop, H.J. Wellens, A.L.M. Verbeek, J.J. Piek and R.J.G. Peters



CPET als onmisbare tool voor (p)revalidatie



Inhoud

**Menstruele cyclusstoornissen en hormonaal
anticonceptiegebruik bij Nederlandse vrouwelijke atleten..... 6**

Wetenschappelijk onderzoek

M.C. Wielink, K. van der Wulp, E.D. Achterberg, J.W.M. Maas, M.Y. Bongers, S.M.T.A. Goossens

Winnaars Push braces Prijs voor Sportgeneeskunde 2021 16

En de abstracts van drie star papers

In Memoriam John Wesseling 1943 - 2021 24

Th.C. de Winter

**Achillespeesklachten: de ontmaskering van het paard van
Troje met beeldvorming 26**

Sport in beeld, antwoord op pagina 46

R.-J. de Vos, M. Menting, D. Hanff

**Zorg voor sporters: een balans tussen machteloosheid
en vertrouwen..... 28**

Thema-avond Medisch Ethische Commissie VSG op 27 oktober 2021

E.J.M. Schoots, T.A.M. Backhuijs, E. Boers

**Reanimatie tijdens het sporten, wat leren wij van
video-analyse?..... 32**

Editorial bij artikel in Sports Medicine - Open

N.M. Panhuyzen-Goedkoop

**Immediate Bystander Cardiopulmonary Resuscitation to
Sudden Cardiac Arrest During Sports is Associated with
Improved Survival - a Video Analysis 34**

Artikel Sports Medicine - Open

N.M. Panhuyzen-Goedkoop, H.J. Wellens, A.L.M. Verbeek, J.J. Piek and R.J.G. Peters

Interuniversitaire studie over acute enkeldistorsie bij sporters 48

Oproep voor deelname

J. Wagemans

Agenda 50



Zorg voor sporters: een balans tussen machteloosheid en vertrouwen

Thema-avond Medisch Ethische Commissie VSG op 27 oktober 2021

Door: E.J.M. Schoots, T.A.M. Backhuijs, E. Boers

Samenvatting

De wetenschap dat medische informatie bij de sportarts in veilige handen is vormt de basis van de vertrouwensrelatie tussen de sporter en de sportarts. Maar hoe veilig is die relatie, als ook traine clubleiding en pers willen weten hoe het er medisch gezien voor staat met een sporter? ■

Tijdens een thema-avond van de Medisch Ethische Commissie van de VSG werden facetten van deze vertrouwensrelatie onder de loep genomen vanuit theoretisch filosofisch perspectief en vanuit de ervaring van een voormalig topsporter. In aansluiting daarop onderzochten deelnemers tijdens een socratisch gesprek wat de morele overwegingen zijn wanneer sporters de sportarts voorafgaand aan een seizoen toestemming geven voor het delen van medische informatie met de technische staf. Veel van de besproken casuïstiek bleek terug te voeren op botsen van waarden zoals verantwoordelijkheid, vertrouwen en afhankelijkheid.

Sporter en sportarts zitten beiden vast in precaire wederzijdse afhankelijkheidsrelaties die de sportpraktijk kenmerken. Het regelen van het beroepsgeheim, door de sporter aan het begin van het seizoen een toestemmingsverklaring te laten tekenen, kan de ontwikkeling van een veilige relatie tussen sporter en sportarts in de weg staan.

Summary

The knowledge that safety of medical information is guaranteed forms the basis of the confidential relationship between the athlete and the sports physician. However, this relationship can be threatened when coaches, club management and the media also want to be aware of the medical status of an athlete. During a seminar of the Dutch Medical Ethics Committee of the VSG, facets of this relationship were examined from a theoretical philosophical perspective and from the experience of a former athlete. Following this, participants explored in a socratic dialogue the moral considerations in the situation where athletes authorize the sports physician to share medical information with the technical staff prior to a season. Much of the discussions appeared to relate back to clashes of values such as responsibility, confidence, and dependency.



Athlete and sports physician are both stuck in precarious dependency relationships that characterize sports practice. Regulating professional secrecy in advance by having the athlete sign a statement of consent may hinder the development of a secure relationship between athlete and sports physician.

Trefwoorden: vertrouwensrelatie, vertrouwen, beroepsgeheim, sportarts, sport

Key words: confidential relationship, confidence, professional secrecy, sports physician, sport

Inleiding

De wetenschap dat medische informatie bij de sportarts in veilige handen is vormt de basis van de vertrouwensrelatie tussen de sporter en de sportarts. Maar hoe veilig is die relatie, als ook trainers, clubleiding en pers willen weten hoe het er medisch gezien voor staat met een sporter? Tijdens de thema-avond van de Medisch Ethische Commissie van de VSG op 27 oktober jl stond een groep van twintig sportartsen, filosofen en een sportpsycholoog stil bij deze vraag en de dilemma's die daarbij invoelbaar zijn.

Aanleiding

De avond werd ingeleid door sportarts Esther Schoots met een link naar de actualiteit rondom de onthullingen van turnsters en triatleten over de misstanden waar zij tijdens hun carrière onder gebukt gingen. Dit betrof veelal situaties waarin sporters te maken hadden met verschillende vormen van grensoverschrijdend gedrag van trainers en coaches. Deze ervaringen van sporters doen een beroep op alle betrokkenen in de sport om te reflecteren op hun morele kompas. De medisch ethische commissie van de VSG ziet het als haar opdracht om morele reflectie onder de beroepsgroep van sportartsen te faciliteren. De context van de sport, waarin waarborgen of herstellen van gezondheid soms haaks lijken te staan op het bereiken van sportieve doelen, maakt dat 'goede zorg' een bredere betekenis heeft dan uitsluitend zorgvuldig medisch-technisch handelen.¹

De aanleiding voor het thema van deze avond werd gevormd door de discussie over de vraag of een sporter bij iedere nieuwe blessure of gezondheidsvraag toestemming moet geven aan de sportarts om deze informatie te mogen delen met de technische begeleidingsstaf. In de concept Leidraad medisch handelen in de sport, die de huidige Richtlijnen sportmedisch handelen binnen-

kort gaat vervangen, is dat op deze manier verwoord.¹ Ofschoon dat juridisch niet houdbaar lijkt, gaan er vanuit de medische begeleiding van topsporters stemmen op die ervoor pleiten om het beroepsgeheim aan het begin van het seizoen administratief te regelen door de sporter te vragen schriftelijk toestemming te geven voor het delen van medische informatie. Deze avond had de intentie om de morele kanten van deze schriftelijke toestemming te onderzoeken. Een administratieve regeling veronderstelt dat de sporter vrij is om een keuze te maken om wel of geen toestemming te geven voor het delen van informatie. De vraag is hoe vrij sporters zijn in het maken van deze keuze. Daarnaast kan ook de vraag gesteld worden hoe vrij sportartsen zijn in het bewaken van het beroepsgeheim, wanneer zij in dienst zijn van dezelfde werkgever als de sporter, maar wel de intentie hebben onafhankelijk advies te geven dat recht doet aan de vertrouwensrelatie met de sporter.

Kwetsbare sporters: macht- en afhankelijkheidsrelaties in de sport

Sandra Meeuwsen, voormalig triatleet en als filosoof trekker van het 'Erasmus Centre for Sport Integrity and Transition', nam de aanwezigen in het eerste deel van de avond mee in de achtergronden van de 'schaduwkanten' van sport. Zij vertelde hoe haar eigen ervaringen als sporter en beleidsmedewerker in de sport haar hebben aangezet tot een zoektocht naar de achtergronden van de keerzijde die sport helaas ook kent. Deze zoektocht heeft geleid tot een filosofisch proefschrift, 'Kritiek van de Sportieve Rede', dat zij vorig jaar met succes heeft verdedigd.² Meeuwsen ziet sport als een 'verlangensmachine', waarbinnen sporters, trainers, bestuurders, supporters, maar misschien ook artsen, met elkaar verbonden zijn in een gezamenlijk streven naar erkenning, excelleren en 'beter

worden'. Meeuwsen ontleent aan de psychoanalyse van Lacan dat achter elk verlangen een - veelal onbewust - gemis schuil gaat. De collectieve hunkering van sporters, coaches en bestuurders naar de vervulling van ieders verlangen, legitimeert grensoverschrijdend gedrag; het doel heiligt immers de middelen. In Meeuwsens visie escaleert grensoverschrijdend gedrag in de sport door het ontbreken van een hedendaagse 'sacrale inbedding', dit was nog wel het geval bij de 'sportachtige' festivals en rituelen in de Griekse oudheid. Het ontbreken van die sacrale inbedding van de sport kan aanleiding geven tot uitwassen in de vorm van intimidatie, discriminatie of corruptie. De sporter, die zich samen met andere belanghebbenden in de sportpraktijk beweegt tussen verlangen en strijd, heeft daardoor te maken met impliciete macht- en afhankelijkheidsstructuren. De retorische vraag die Meeuwsen aan het einde van haar inspirerende betoog stelde, is hoe de sport zichzelf kan 'reïneren' van deze misstanden. Zij heeft de overtuiging dat sport de potentie heeft tot een 'helend' vermogen, door aanvaarding van verlies en acceptatie van grenzen aan fysieke en mentale kracht. De recente onthullingen van sporters over misstanden waar zij mee te maken hebben gehad, dwingen de sport om te transformeren, zodat toekomstig leed voorkomen wordt.

De vertrouwensrelatie met je arts: het perspectief van de sporter

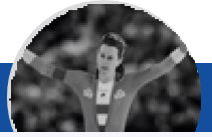
Na deze theoretische inkadering kreeg de avond een praktisch vervolg in de vorm van een interview met Joyce Sombroek door sportarts Tessa Backhuijs. Joyce is voormalig keeper van het Nederlands vrouwen hockeyteam. Tijdens haar sportieve carrière werd ze geplaagd door een heupblessure. Inmiddels is zij gestopt met top hockey en geeft zij invulling aan haar maatschappelijke loopbaan als huisarts in opleiding. Zij heeft de ambitie om in de sportmedische begeleiding actief te worden. Met Tessa blikt zij terug op de relatie die zij had met haar teamarts ten tijde van haar blessure. Joyce zag haar teamarts als een belangrijke vertrouwenspersoon, met wie zij niet alleen deelde hoe het er fysiek voorstond, maar ook persoonlijke zaken. Vaste 'check-in' momenten waarop simpelweg de vraag gesteld wordt 'hoe gaat het met je?' ziet

Joyce als essentieel voor het ontwikkelen van die vertrouwensrelatie. Ze legde uit dat een teamarts er bij trainingen en wedstrijden idealiter 'als eerste is en als laatste weggaat'. In de ervaring van Joyce zien sporters het delen van medische informatie met de technische staf zonder expliciete toestemming in de regel niet als problematisch. Voor het delen van informatie over mentale gezondheid, persoonlijke omstandigheden, of blessures die gevolgen kunnen hebben voor een selectie ligt dat anders. Ze stelt voor dat de sportarts informatie rondom blessures kan delen met begeleidingsstaf, waarbij de sportarts steeds een afweging maakt welke informatie noodzakelijk is om te delen. De sportarts heeft een rol in het voorlichten van atleten over de mogelijke consequenties van het delen van informatie voor de opstelling of de carrière van de sporter.

Joyce Sombroek vertelde dat zij nooit gevraagd is een verklaring te tekenen waarmee zij voorafgaand aan een seizoen toestemming gaf voor het delen van informatie door de teamarts met de begeleidingsstaf. Zij vertelde dat zij in haar sportieve carrière wel andere contracten heeft moeten tekenen. In haar ervaring zijn met name jonge en onervaren sporters daar gemakkelijk in, omdat niet tekenen in principe impliceerde dat je geen deel uit kunt maken van het team.

Socratisch gesprek

In de tweede helft van de avond leidde filosoof Erik Boers een socratisch gesprek, gedefinieerd als een openhartig, kritisch zelfonderzoek, naar aanleiding van een concrete situatie. Uitgangspunt hierbij vormde de vraag wat de morele overwegingen zijn bij het tekenen van een verklaring waarmee een sporter voorafgaand aan een seizoen toestemming geeft aan de sportarts voor het delen van medische informatie. Vanuit het gegeven dat er vanuit moreel perspectief verschil is tussen wat 'handig' om te doen is en wat 'goed', bogen de deelnemers zich over de vraag waar twijfel opduikt in je handelen met betrekking tot het wel of niet hebben van toestemming van de sporter voor het delen van informatie met de begeleidingsstaf. Aan de orde kwamen situaties waarin sportartsen voelden dat sportieve belangen en loyaliteit naar de werkgever schuurden met het gevoel het



vertrouwen van de sporter niet te willen en mogen beschamen. Ook deelden sportartsen twijfel over hun handelen in situaties waarin trainers biometrische gegevens van sporters publiekelijk zichtbaar ophingen in trainingsaccommodaties. Veel van de besproken casuïstiek bleek terug te voeren op het botsen van waarden als verantwoordelijkheid, vertrouwen en afhankelijkheid. Sportartsen zijn zich bewust van het belang van het waarborgen van de vertrouwensrelatie die zij hebben met sporters. Zij voelen ook een grote verantwoordelijkheid voor het nemen van een goede medische beslissing. Zij hebben daarbij enerzijds te maken met de sporter wiens positie binnen een team afhankelijk is van zijn of haar gezondheidstoestand en van de manier waarop die door de technische staf wordt geïnterpreteerd. Anderzijds verkeert de sportarts als werknemer in dienst van de sportclub, in een afhankelijke positie die het oordeel kan beïnvloeden. Bovendien genieten sportartsen soms, net als vele alle andere partijen, van hun luisterrijke positie in topsportkringen. Het reflecteren op deze 'schurende waarden' kan helpen bij het maken van afwegingen in wat 'goed' is om te doen. Regels kunnen daarbij behulpzaam zijn, maar die zullen steeds getoetst moeten worden aan de specifieke context en aan het geweten van de sporter, de arts en de trainer.

Afsluiting

Tijdens de afsluitende discussie met deelnemers en sprekers werd vastgesteld dat sporters en sportarts vastzitten in precare wederzijdse afhankelijkheidsrelaties die de sportpraktijk kenmerken. Sandra Meeuwssen merkte op dat de organisatie van de sport het morele kompas van sportartsen onder druk kan zetten. Mede in het licht van de recente onthullingen van grensoverschrijdend gedrag in de sport, werd door de deelnemers het belang van de bijzondere vertrouwensrelatie tussen sporter en sportarts onderkend. Het regelen van het beroepsgeheim, door de sporter aan het begin van het seizoen een toestemmingsverklaring te laten tekenen, kan de ontwikkeling van een veilige relatie tussen sporter en sportarts in de weg staan.

Referenties

1. Vereniging voor Sportgeneeskunde. Richtlijnen sportmedisch handelen. <https://www.sportgeneeskunde.com/files/bestanden/VSG7949%20interactieve%20versie%202021.pdf> (geraadpleegd op 29 oktober 2021)
2. Meeuwssen S. Kritiek van de Sportieve Rede. Een filosofische archeologie van de moderne sport. Brussel: Uitgeverij VUBPRESS Brussels University Press; 2020.

Over de auteurs:

Drs. Esther J.M. Schoots, SMA Utrecht
Esther is werkzaam als sportarts op het Sportmedisch Adviescentrum in Utrecht.
Zij is lid van de Medisch Ethische Commissie van de VSG.

Drs. Tessa. A.M. Backhuijs, Amphia
Ziekenhuis Breda
Tessa is werkzaam als sportarts in het

Amphia sinds 2017. Daarnaast werkte zij van 2016-2022 als teamarts voor een World Tour pro cycling dames team. Zij is lid van de Medisch Ethische Commissie van de VSG.

Drs. Erik Boers, Het Nieuwe Trivium:
filosofen in organisaties
Erik begeleidt gewetensvolle gesprekken in en rond organisaties.

Correspondentie adres:
Esther Schoots
Uppsalalaan 3
3584 CT Utrecht
eschoots@smautrecht.nl

